

Novembre de 2004

Conferència

Un gran projecte de futur: *La dècada del coneixement (2005-2015)*

<http://www.uoc.edu/dt/cat/pujol1104.pdf>

Jordi Pujol i Soley

Conferència

Un gran projecte de futur: *La dècada del coneixement (2005-2015)**

<http://www.uoc.edu/dt/cat/pujol1104.pdf>

Jordi Pujol i Soley

Resum

El creixement de Catalunya s'ha produït fins ara a un ritme inconstant. El país ha tendit a invertir en projectes puntuals com els Jocs Olímpics o el Fòrum 2004, que han donat una visió de la política i la cultura com a espectacles. No obstant això, Catalunya ha viscut durant els últims trenta anys un període de transformació gràcies al qual, avui dia, és capaç d'enfrontar-se a projectes més duradors.

D'altra banda, aquest no és un objectiu exclusiu per a Catalunya. Països capdavaners com Alemanya i França s'adonen també de la necessitat del foment del coneixement per tal de potenciar la competitivitat. En aquest context, la universitat juga un paper decisiu, com a centre de recerca i com a dentre de formació. El projecte presentat pel ponent: *La dècada del coneixement (2005-2015)* pren com a model el sistema nord-americà segons el qual cal fer de la universitat una opció principal de la política econòmica i, per tant, ha de situar la diècia i la recerca en un punt molt alt de les prioritats pressupostàries del país. Tot plegat ha d'aturar l'èxode dels nostres científics i a la vegada atraure la comunitat científica internacional a Catalunya.

El finançament d'aquest projecte a llarg termini no és agraït electoralment i, per tant, necessita de la participació i la conscienciació de tots els sectors de la societat.

Paraules clau

universitat, recerca, govern, societat del coneixement, tecnologia, ciència

Abans de res vull agrair al Cercle d'Economia –amb el qual ja saben que tinc una molt antiga relació– que m'hagi convidat a fer aquesta conferència. Una conferència que m'obliga a fer un esforç per trobar la manera de dirigir-me a l'opinió pública i a la societat civil, però també a la classe política en general i al mateix Govern.

En realitat no puc fer res més que una invitació a la reflexió. Anar més enllà pot semblar, o pot ser, que no em correspongui. Pot semblar que ja no em correspongui fer propostes que en realitat són propostes pròpies d'un govern. O de l'oposició. És veritat que a la força política de la qual sóc president –CiU– sí que li correspon fer propostes al Parlament i al Govern i, de fet, al país. En realitat ja en fa i en farà. Però avui no els parlo com a president de CiU, sinó simplement com a home que per força ha de

tenir un coneixement bastant complet del país, de les seves necessitats, de les seves possibilitats i de les fites que es pot proposar. Un home per a qui el país segueix essent el motiu principal d'interès i d'afecte. En tot cas el que sí que puc fer és una breu llista de suggeriments i contribucions a la reflexió col·lectiva.

Fins i tot puc procurar, des d'una posició enretirada i no compromesa en el dia a dia, que determinats temes molt importants però d'efectes no immediats siguin presents a l'agenda política i intel·lectual. O temes que simplement, per la raó que sigui, tot i ser molt importants, resten una mica de banda dintre de l'agenda.

Cal dir que en les propostes que els exposaré vostès juguen un paper molt important. Estic per dir que decisiu. Al final els expli-

*Conferència que va tenir lloc al Cercle d'Economia de Barcelona, el dia 6 d'octubre de 2004.

caré amb més detall per què vostès són tan decisius i per què he volgut fer aquesta conferència aquí, en el Cercle d'Economia.

També com a comentari previ els vull dir que vostès potser voldrien que avui els fes una altra mena de parlament. Més pròpiament econòmic, o de política industrial, o sobre l'impacte que en la nostra economia tindrà tot el que s'està coent a l'Organització Mundial del Comerç (OMC), o a la Xina, etc. Però estic segur que d'això hi ha molta gent que els en parla, i millor que jo. No sé, en canvi, si els parlen tant del que diré, tot i que aquest estiu m'ha semblat descobrir per part dels responsables polítics catalans –del Govern i de CiU– un interès creixent pel tema que els plantejaré.

Començaré per dir que crec que a Catalunya hem de modificar en bona part una orientació que durant molts anys, poc o molt, tots hem aplicat. Una orientació que podríem desglossar en tres components.

El primer posa massa l'accent en la idea que Barcelona i tot Catalunya només poden anar endavant a través d'estrebades periòdiques. Val a dir que aquest criteri tots l'hem defensat, des d'en Porcioles a en Serra i del president Maragall a mi mateix. Recordo que l'any 1988, en el marc d'una campanya per subratllar el sentit que calia donar als Jocs Olímpics (JOO), vaig donar una conferència feta amb certa solemnitat institucional en la qual, seguint aquest criteri, comentava el que havien representat l'Exposició Universal de 1888 i la de 1929, i havien de representar els JOO de 1992. I si al final, malgrat el seu mal plantejament inicial i la incertesa que l'envoltava, vaig decidir que la Generalitat donés suport econòmic i polític a la idea del Fòrum 2004, fou per aquest mateix motiu.

No penso fer cap judici sobre el Fòrum 2004: només afegiré que, en un determinat moment, era molt fàcil deixar morir el projecte –el que era difícil era reanimar-lo–; però tot i que potser políticament –vull dir des d'una perspectiva de partit– podia ser rendible deixar-lo morir, vaig creure que encara podia ser útil un projecte agosarat. Que encara el progrés en infraestructures de la ciutat i el seu «ganxo» polític podien beneficiar-se d'iniciatives així.

Dit això, repeteixo, no faré cap judici sobre el Fòrum. Podria dir-se que no toca. Ni tampoc toca parlar dels aspectes urbanístics del Fòrum, en conjunt positius. O dels aspectes ideològics, que aquests sí que són una altra història.

Ara bé, fins i tot suposant que el Fòrum hagués estat un gran èxit no s'hauria de continuar per aquesta línia de les grans batzegades. Crec que els grans esdeveniments no han de jugar el paper que hem intentat que juguessin fins ara. Potser sí que es presentarà una altra oportunitat ara imprevisible però, com a norma de principi, com a ruta de treball, hem d'optar, crec, per projectes més sostinguts.

D'altra banda –i aquest és el segon comentari– actualment estem més en condicions d'engegar projectes sostinguts que abans. El canvi que hi ha hagut a Catalunya, i a Barcelona, durant els últims 25 o 30 anys és enorme.

Catalunya es pot proposar projectes i horitzons que abans no estaven al seu abast. Tenim les eines per a fer-ho. Això és així perquè, a part dels grans esdeveniments i de projectes vinculats i realitzats a cavall d'ells, el que hi ha hagut de més important i decisiu, i més de conjunt, ha estat la radical transformació del país. El

més gran projecte que hi ha hagut, el més gran esdeveniment, en el qual el país sencer ha participat ha estat aquesta transformació.

Un tercer punt a considerar és que, al meu entendre, no ens convé insistir en un aspecte que ha caracteritzat algunes actuacions d'aquests anys passats. Crec que massa sovint s'ha plantejat la cultura com a espectacle, i de vegades també la política. I això no convé ni a la cultura, ni a la política, ni al país.

Unes paraules més sobre el que els he dit que el país ha canviat: tenim un altre país. Conec bé les inquietuds que tots plegats tenim: que si hauríem de créixer més (creixem per sobre de la mitjana europea però no de l'espanyola), que si l'ampliació de l'aeroport i el TGV arriben tard, etc. Fins i tot que el finançament de la Generalitat és insuficient. Ho conec millor que ningú: és el problema més seriós. Però tot això no ens ha de fer perdre de vista el gran progrés que hi ha hagut en tots sentits –també, per cert, en el del finançament. Sobre això, deixin-me dir de passada que de tota manera ara tenim el millor finançament que mai no havíem tingut, tot i que segueix essent insuficient.

El cas és que tot i les limitacions que encara patim, les possibilitats de tot ordre que tenim són moltes més que abans. Això fa que ens puguem refiar més dels projectes a llarg termini aplicats sistemàticament. A més, i torno un moment enrere, sense necessitat que aquests projectes siguin espatarrants. Aquesta pruija que tenim de sorprendre el món –que després sovint no en fa cas– amb propostes de vegades molt impactants i de vegades fins i tot extravagants –i ara amb això d'extravagants no em refereixo al Fòrum– no cal que la seguim tenint. Podem fer forat en el món amb propostes més sòlides.

Tot això que els dic és especialment veritat en el camp de la ciència i de la recerca. Ho és en el de les universitats, que s'han transformat en quantitat i qualitat durant els últims quinze o vint anys. Ho és, per tant, en el camp de la formació. Però ara subratllo que ho és en el de la recerca (malgrat que, en contra de les primeres previsions de començaments dels vuitanta, no ens han estat traspasades les competències en recerca). Sí que ens varen traspasar la competència en universitats, i crec que l'hem utilitzada bé.

Els llegiré la llista de centres de recerca i, en general, d'infraestructures de recerca i desenvolupament (R+D) que s'han creat durant aquests darrers anys (alguns encara en fase de construcció i d'implementació).

- Centre Tecnològic de Telecomunicacions de Catalunya (amb la UPC i la URL).
- Institut de Ciències Fotòniques (amb la UPC).
- Centre de Regulació Genòmica (amb la UPF).
- Institut Català de Ciències Cardiovasculars (amb la UAB i el Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)).
- Institut Català d'Investigació Química (amb la URV).
- Institut de Nanotecnologia (amb la UAB i el CSIC, en construcció).
- Institut d'Arqueologia Clàssica (amb la URV).

L'any 2003, aquests centres (i 17 més promoguts per la Generalitat i les universitats en legislatures anteriors: per exemple,

l'Institut d'Investigacions Biomèdiques August Pi i Sunyer (IDIBAPS) vinculat a l'Hospital Clínic, el Centre d'Estudis Demogràfics, l'Institut de Física d'Altes Energies, el Centre de Recerca en Economia Internacional, etc.), més l'International Reciprocal Trade Association (IRTA), que ens fou traspasat, s'agrupen a l'Associació Catalana d'Entitats de Recerca (ACER).

Caldria afegir:

- a) operacions més singulars, com el Parc Científic de Barcelona (amb la UB), el Parc de Recerca Biomèdica (en construcció), o els centres de supercomputació (el Centre de Supercomputació de Catalunya (CESCA) i el Canadian Investor Relations Institute (CIRI), i ara l'important centre que estan posant a punt la UPC i IBM);
- b) els centres del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC) a Catalunya (uns 16, d'entre els quals caldria destacar un d'especialment important, l'Institut de Microelectrònica);
- c) una gran operació que pot tenir molta transcendència científica i tecnològica: la constitució a parts iguals amb l'Estat del Consorci per la Construcció de la Font de Llum Síncrotró.

També es podria esmentar l'activitat de promoció de la innovació pel Centre d'Innovació i Desenvolupament Empresarial (CIDEM) amb la constitució de la Xarxa d'Innovació Tecnològica (XIT) (unes quaranta unitats d'innovació a les universitats).

És una llista no exhaustiva que es va ampliant ràpidament, perquè s'ha vençut el punt mort i ara ja tot és més fàcil.

A banda, em veig obligat a afegir a aquesta llista una obra de divulgació científica de gran categoria: el Museu de la Ciència impulsat per la Caixa de Pensions. Acabat d'inaugurar, el museu situa Barcelona en el més alt nivell d'aquest àmbit.

Aprofito per expressar el meu agraïment a les universitats de Catalunya. És evident que sense el suport de la Generalitat i del Govern Central tot això no hauria estat possible, però l'actitud i la iniciativa de les universitats han estat del tot determinants.

Ha estat, per part de les universitats, un treball intens i de qualitat, de consolidació de les eines bàsiques tant de formació com de recerca. Sense aquesta fonamentació no podríem fixar-nos els objectius ambiciosos que avui ens podem posar.

Hi ha una altra dada important i positiva que lliga amb el que els acabo de dir. Fa trenta anys els nostres científics tan aviat com podien, se n'anaven i no tornaven. Ara no és així. N'hi ha que se'n van (tot Europa es queixa que hi ha un èxode de científics), però molts –molts més que abans– es queden. Ara ja n'hi ha, i no pocs, que al cap d'uns anys tornen a Catalunya perquè hi troben unes condicions de treball científic que els convenen. Fins i tot alguns científics estrangers s'instal·len a Catalunya i treballen en els nostres centres. Això no havia passat mai.

Algú pot pensar que explico això per valoritzar la meua obra de govern. No és això, no s'equivoquin, jo ja no ho necessito. No necessito quedar bé ni buscar vots, és el país que necessita saber-ho i que s'ho ha de creure, especialment gent com vostès, perquè això dóna confiança i confereix ambició.

Ara bé, hi ha una altra manera d'analitzar això que solem fer críticament: és el percentatge que l'R+D representa en el Producte Interior Brut (PIB) català. Era el 0,74% l'any 1988, i el 2002 ha pujat a 1,27%. Per al conjunt d'Espanya aquestes dades són el 0,72% i 1,03% i per a la UE d'abans de l'ampliació són 1,97 i 1,93% (o sigui, que el ritme europeu s'ha estancat). Aquests increments són, de fet, una mica més alts del que aparenten, perquè el PIB català i l'espanyol durant aquests anys han crescut sensiblement més que els de la UE.

Aquestes dades mereixen un altre comentari que en un cert sentit les fa una mica més favorables, almenys des del punt de vista de la iniciativa de la societat catalana. A Catalunya el percentatge d'R+D corresponent a l'Administració pública és especialment baix, perquè està concentrat a Madrid i, en canvi, és relativament més alt el corresponent a l'empresa privada. Cal tenir present, també, que la investigació militar està concentrada a Madrid.

Per cert, el nou comissari europeu de Ciència i Tecnologia és eslovè. A alguns això els ha sorprès, però no els sorprendrà tant si saben que Eslovènia, que és un país que s'acaba d'estrenar, dedica l'1,49% del seu PIB a R+D (és a dir, bastant més que nosaltres) i que té previst augmentar-lo ràpidament. És un país de només 2 milions d'habitants que ha decidit ser un «petit tigre» europeu, un país d'alta competitivitat mundial. I, sens dubte, ho està aconseguint amb aquesta política d'accent tecnològic i científic.

A propòsit de l'R+D, en termes més generals i referent a la política científica, crec necessari fer notar que durant bastants anys a partir de l'inici de la Transició, el Govern de l'Estat a tot Espanya i després el de la Generalitat a Catalunya hi varen dedicar molt pocs diners. I s'entén: durant uns anys la ciència no era una prioritat. Recordo que quan vàrem discutir els pactes de la Moncloa, l'octubre de 1977, de ciència i de recerca no se'n digué ni un mot. Allà es van posar les bases d'una política consensuada d'habitatge, de construcció d'escoles, de pensions i d'economia. Tot eren temes d'extrema urgència i, en aquell moment, explosius. En aquests temes ens hi jugàvem la Transició, l'estabilitat del país i la pau social. Aquestes eren les prioritats. Estàvem sobre un volcà.

Ja fa anys que això ha canviat. No els puc donar dades sobre l'evolució pressupostària de l'Estat, perquè en aquest capítol les dades del pressupost són confuses (també ho són una mica les de la Generalitat, tal i com els explicaré). Però, en tot cas, és segur que l'increment ha estat molt gran.

Pel que fa a Catalunya, la història és la següent:

1981. Primer Pressupost de la Generalitat: 50 milions per a la recerca. Val a dir que el 1981 no teníem cap competència en aquest camp. Els 50 milions només tenien valor testimonial i els vaig posar en el pressupost per un suggeriment del Dr. Oró.

2003. Els diners directament aplicats a la implementació dels plans de recerca, feta directament per la Generalitat, foren 72,5 milions d'euros (12.000 milions de pessetes), però –i d'aquí ve la dificultat de donar una xifra rigorosament exacta, com passa amb el Pressupost de l'Estat– hi ha molta recerca feta o bé per les universitats (al seu torn finançades pel Govern) o bé per departaments que no són el d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació,

com per exemple el de Salut o el d'Agricultura, Ramaderia i Pesca. Això representa aproximadament 300 milions d'euros, o sia, uns 50.000 milions de pessetes. És la xifra que surt a partir de les dades de l'Institut Nacional d'Estadística (INE).

Ara les urgències i les prioritats són unes altres. Ara hem de jugar molt a fons aquesta carta, però vostès entendran el toc d'atenció que faig sobre els pressupostos si els explico el següent: l'objectiu del III Pla de Recerca 2001-2004 era, i és, arribar a l'1,4% del PIB al 2004. L'objectiu intermedi per al 2002 era l'1,26%, i realment ha estat l'1,27%. Ara el Govern de la Generalitat parla d'arribar a l'1,7% el 2007. No és impossible però cal un gran esforç pressupostari, perquè per a guanyar un 0,1% anyal caldria augmentar la despesa en R+D un 10% anyal. Això és possible, però tot és qüestió de prioritats i ja he dit quina és la meua.

Cal dir que aquest no és només un gran repte català ni ho és només espanyol. Vegin com comença l'informe que, per encàrrec del primer ministre francès, s'ha fet i s'ha presentat a primers d'aquest any sobre aquest tema. Aquest informe ha estat dirigit per Christian Blanc, un diputat que té un gran prestigi com a home d'empresa, perquè, entre altres, té el mèrit d'haver salvat Air France de la fallida i haver-li donat després un gran impuls. L'informe comença així:

«França s'ha resignat des de fa alguns anys a un lloc mig en l'entorn econòmic mundial. Segueix tan com pot els impulsos que donen els Estats Units, s'acosta als moviments tecnològics que s'hi produeixen i fa adquisicions costoses, i espera amb fervor que se'n facin més, però no s'imagina poder reprendre amb les seves soles forces el domini del seu destí econòmic. En realitat, els Estats Units, pel que fa al creixement, ens guanyen cada any amb un o dos punts d'avantatge. I no són els únics a guanyar terreny. La Xina costanera i l'Índia urbana promocionada no han atrapat encara els països europeus, però combinen nivells de qualificació cada cop més propers als d'aquests països, amb sous i una flexibilitat laboral que encara són asiàtics».

És a dir, que la tecnologia mitjana no aguantarà.

De cara a la competitivitat i al progrés econòmic la tecnologia mitjana no aguantarà.

Vull referir-me a un altre cas també europeu: Alemanya. El canceller Schröder ha dit i ha repetit durant els darrers mesos: «Necesitem crear universitats d'elit». Concretament proposa crear-ne deu, perquè diu que les universitats alemanyes no poden competir amb les nord-americanes. I realment, segons l'*Academic Ranking of World Universities 2004*, entre les deu primeres universitats del món n'hi ha vuit de nord-americanes i dues d'angleses. I d'entre les cinquanta primeres, a part de les britàniques, només n'hi ha un parell d'europees: la Politècnica de Zuric i una d'Alemanya. Amb això, el canceller toca un aspecte que no és només el de la recerca sinó el de l'ensenyament d'alt nivell, és a dir, el dels postgraus. Val a dir que els Estats Units tenen un primer ensenyament generalment de menys qualitat que el nostre, i en això no cal que els imitem,

però el seu ensenyament universitari, i sobretot el que aquí en diuen els postgraus, és francament millor i se'n fa molt més. L'alta competitivitat depèn en gran part d'aquest ensenyament de postgrau. Tot això, repeteixo, sense sacrificar el primer ensenyament i caure en un model de societat molt desigual. És a dir, hem de veure com combinem això amb el nostre model social.

Els poso un altre exemple: A Catalunya diem de vegades que Califòrnia ha de ser el nostre model. Diguem-ho des de la modèstia. Feta aquesta observació, però, mirem en què es basa la riquesa i el progrés de Califòrnia i, en general, de la costa oest dels EUA. Aquesta àrea ha tingut i té una bona agricultura; ha tingut i segueix tenint indústria (la fàbrica Levi's Strauss ha acabat tancant, com a Bonmatí, però hi ha HP i segueix tenint indústries molt sofisticades. A més, una mica al nord, a l'estat de Washington, hi ha Seattle amb Boeing); té molt de turisme (els dos terços dels ingressos de San Francisco, per exemple, vénen del turisme), té el que se'n diu *entertainment*, la indústria de l'espectacle i de l'oci, molt important, i que cal no confondre amb el que abans n'he dit la cultura i la política com a espectacle; però té, sobretot, la universitat. Té el foment del coneixement enfocat cap a la competitivitat (a banda que també té molt bons especialistes sobre astèques o cultura grega). M'atreveixo a dir que la universitat avui és el factor més important del model i de l'èxit de Califòrnia, i que ho és per un doble motiu: per la universitat com a centre de recerca i per la universitat com a centre d'alta formació.

Per a tota una sèrie de països de gran èxit econòmic i social la clau és la universitat per un doble motiu: per la universitat com a centre de recerca, i per la universitat com a centre d'alta formació.

Encara he d'afegir una altra característica de les societats avançades i de les seves universitats i economies, i és que han casat la ciència tradicional amb la tecnologia (incloses les que fins fa poc encara anomenàvem les noves tecnologies). En la Societat de la Informació són cabdals els temes de comunicació, de telecomunicació i els lligats a la creació de xarxes. El desenvolupament en aquest front ha estat espectacular, impulsat per sinèrgies positives molt fortes entre els sectors empresarials, universitaris i de les administracions públiques. En els darrers anys Catalunya, amb la Generalitat al capdavant, ha afrontat aquest repte a tots els nivells, des del desenvolupament de centres de servei com el CESCO, de centres de recerca com l'Internet Interdisciplinary Institute (IN3) de la UOC, l'i2CAT (projecte per a desenvolupar una plataforma experimental de xarxa, serveis i aplicacions d'Internet avançada i de gran amplada de banda), el Centre Tecnològic de Telecomunicacions de Catalunya (CTTC), el Portal d'Informació Científica de la UAB (PIC), l'Estació de la Comunicació (EC), l'Institut de Geometria (IG), el CIRI, el CEPBA (Centre Europeu de Paral·lelisme de Barcelona, amb IBM i UPC), etc. i de xarxes de telecomunicacions. Naturalment, també en això convé continuar i intensificar la línia de les empreses.

Els prego que tot el que els he dit de Califòrnia s'ho agafin com a referent, com a model o com a objectiu. Sabem prou bé que som lluny, però sí que pot ser, com els deia, el nostre referent. De fet, el que vinc a proposar és que a Catalunya fem de la Universitat i del que se'n deriva una opció principal de la política econòmica.

Abans d'entrar amb més concreció sobre el que vull proposar, crec que és pertinent fer-ne dos comentaris col·laterals.

El primer és que del que els estic dient, jo no en trec la conclusió que haguem d'abandonar els sectors tradicionals de la nostra economia des de la indústria al turisme. Ja sé que algun país, en gran part, ho ha fet –Anglaterra, per exemple–; però a nosaltres ens convé més, crec, el que fan països com França i Alemanya o Suècia i Dinamarca, que estan intentant introduir activitats fins ara poc presents en aquests països i, a més, introduir molta innovació en els seus sectors tradicionals.

De passada, crec que la innovació és possible i necessària a tots els sectors, i que la classificació en sectors tradicionals (diguem-ne condemnats) i avançats (diguem-ne de futur) és perjudicial. És nociva perquè pot fer que es menystinguin les possibilitats grans que, aplicant les tecnologies pertinents, poden seguir tenint sectors industrials del nostre entorn, des de la química o la mecànica de precisió i des de l'alimentació als teixits tècnics.

El segon comentari a fer és que tot el que els estic dient ha de tenir en compte el conjunt de necessitats del país, que van dels màsters i postgraus a les guarderies i de la supercomputació a la política de suport a les famílies. És a dir: caldrà prioritzar bé en el marc d'una política global de progrés econòmic i social.

Tot això no els ve de nou, ja ho saben, jo només hi he afegit tres coses: que és urgent que donem un nou enfocament a la política de transformació del nostre país, i sobretot, que ara ho podem fer. Abans no podíem, ara sí. Els en voldria convèncer, perquè és habitual no ser-ne conscient, no creure-s'ho. Repeteixo: ara podem. I és molt important –i al final ho tornaré a subratllar– que precisament vostès, el Cercle d'Economia, en siguin conscients. Aquesta és la tercera cosa que vull subratllar: el paper del món econòmic.

Per tant, en comptes de començar a imaginar, com ja s'ha suggerit, un altre esdeveniment com el Fòrum per d'aquí a deu anys, i posats a pensar en termes de dècades, de competitivitat i de solidesa, suggereixo com a gran projecte de futur organitzar el que se'n podria dir *La dècada del coneixement (2005-2015)*, projecte impulsat per les institucions, però com a compromís col·lectiu, com a compromís de la societat catalana –el món econòmic, el món sindical, el cultural, etc.– i aplicat, tant com es pugui, a tot el territori català. Hauria de ser un projecte de país, un projecte català, capaç de desvetllar molta complicitat. Un projecte de tota la societat, i especialment del món econòmic, empresarial i també sindical. Insisteixo en el paper que juga el sector empresarial. Als Estats Units es va encunyar aquella expressió de la triple hèlix com a motor d'innovació i progrés, és a dir, la conjunció de tres esferes: el govern, la universitat i les empreses.

Als Estats Units, realment, el que més ha primat és l'entesa directa universitat-empresa. L'administració hi ha jugat un paper molt important, però bàsicament en recerca militar i aeroespacial (enca-

ra que també en recerca bàsica). Per a la resta, l'Administració compta molt poc. En canvi, aquí caldrà que intervingui més, però si la interacció universitat-empresa no funciona el resultat serà pobre, no ens en sortirem. És per això que he volgut parlar d'això en el Cercle d'Economia. Ho faig amb l'esperança que vostès n'agafin la bandera.

Ja sé que el món empresarial quan es posiciona públicament insisteix sobretot en el tema de les infraestructures. I fa bé, tot i que crec que en el que hauria de posar més l'accent és en el del finançament. Ara, a més, hauria d'insistir molt en ciència, en formació d'alt nivell i en recerca.

Un projecte així requereix idees, iniciatives i diners. Pel que fa a idees i iniciatives els faig una llista de coses possibles, potser d'interès desigual, però ho faig per a provocar la reflexió.

Per començar, crec que cal assumir el que s'ha fet fins ara i continuar la línia empresa. Tot és millorable però, en general, el resultat de la política de la Generalitat en aquest terreny ha estat bo, i no seria positiu caure en la temptació de voler-ho revisar tot i, sobretot, de voler-ho fer tot diferent.

Vull recordar que durant els darrers anys hi ha hagut també alguns suports importants del Govern Central i s'ha establert una bona relació amb la Comissió Europea. Espero que aquestes relacions positives no només es mantindran, sinó que s'incrementaran.

La definició de projectes concrets que s'haurien o es podrien dur a terme haurà de ser objecte d'un estudi més aprofundit i més tècnic que el que em correspon oferir. Només a tall d'invitació a la reflexió els faig uns quants suggeriments.

Abans de res, caldria activar i completar els parcs científics i tecnològics que ja tenim o que s'estan fent –com el campus de St. Pau, el Parc Científic de Barcelona, el Parc de Recerca Biomèdica a l'entorn de l'Hospital del Mar o l'IDIBAPS de l'Hospital Clínic– o bé el que no costaria gaire de crear entorn de la Rovira i Virgili. D'una manera especial cal preparar –de fet ja hi està treballant l'equip del Professor Ramon Pascual– el període postsincrotró. El sincrotró hauria de servir per catalitzar un parc de la ciència amb un nivell molt alt en termes de contingut de coneixement. I tenim el Parc de la Mediterrània: què volem que sigui aquest parc –que ja existeix i que està en ple desenvolupament– a deu anys vista? Repeteixo: són feines ja endegades però que no han produït encara tots els efectes que poden arribar a produir.

Crec també que seria bo crear alguns instituts d'estudis avançats a diverses universitats i també a l'IEC. Serien estructures institucionals per a facilitar la recerca i els estudis interdisciplinaris, instituts que no disposarien de personal acadèmic permanent sinó que s'organitzarien al voltant de programes de recerca i d'estades llargues d'acadèmics catalans, europeus i d'arreu del món.

Seria molt important, i podria donar molt de rendiment, treballar en la línia del que en podríem dir *les infraestructures científiques residencials*. No fa gaire el professor Barberà, aleshores director de l'ICREA (Institució Catalana de Recerca i d'Estudis Avançats) –que té com a objectiu recuperar i atraure científics–, i ara secretari general del Ministeri, va parlar de la possibilitat de desenvolupar una *Cité Universitaire* a l'estil de la de París, però a Barcelona. Això lligaria molt bé amb la creixent –i millor que sigui

acceleradament creixent– internacionalització de les universitats catalanes. De cara a això, la necessitat de residències es fa sentir amb força.

Convé que Catalunya faci de la Universitat una opció principal de política econòmica.

Situat en un nivell més alt, fóra bo reprendre un projecte, que ja es va plantejar fa dos o tres anys, de l'estil de l'International House de moltes universitats nord-americanes, és a dir, una residència orientada cap a estudiants de tercer cicle i d'investigadors d'arreu del món, i de Faculty Club, és a dir, de club de professors.

En resum, es tracta no solament de retenir científics de fi de carrera a través d'institucions com les que he dit, sinó també de crear elements d'atracció de científics estrangers a través de la millora dels nostres laboratoris i de la nostra oferta d'acolliment.

Atraure científics estrangers ho hem de fer també pensant en les conseqüències polítiques i econòmiques que, amb el temps, això pot tenir. Hi ha algunes propostes de dur a terme actuacions científiques ambicioses i, al mateix temps, d'acció solidària a països fortament subdesenvolupats amb els quals tenim poca relació. A Moçambic, per exemple, ja hi ha un parell d'iniciatives catalanes que combinen el caràcter científic amb el solidari. Això està bé i s'ha d'intensificar i estem en condicions de fer-ho. Però a més hem de mirar de fer venir joves de països que tenen per nosaltres un interès més directament polític i econòmic com el Marroc, per exemple, però també el Magrib en general o Amèrica del Sud. Gastar diners en la formació de joves d'un país dona rendiment al cap de deu o quinze anys, però els estic parlant en termes no immediatistes. En l'àmbit espanyol es va parlar de treballar a fons cap a aquesta direcció a la commemoració del «Quinto Centenario» –aplicat a Amèrica del Sud–, però no es va fer. Ara, des de Catalunya, hauríem de reprendre aquesta idea amb dos grans objectius: Amèrica del Sud i el Magrib (amb especial atenció al Marroc).

Si hi ha un equip que es posa a pensar amb detall en el que podria ser la *dècada del coneixement*, segur que produirà moltes més idees. Per exemple: Catalunya té, i ben prestigiada, el Premi Internacional Catalunya de Cultura, per què no, doncs, organitzar un Premi Internacional Catalunya de la Ciència amb una bona dotació?, o bé un Centre Internacional de Conferències com el finançat per la Fundació Volkswagen a la Selva Negra, que organitza trenta o quaranta conferències científiques internacionals cada l'any? Coses així prestigien molt, i com això tantes més coses útils alhora per a l'activitat científica catalana i per al prestigi del nostre país. I finalment per a la nostra economia.

En canvi, en principi crec que no caldria pensar amb un nou Fòrum 2015, en aquest cas dedicat a la ciència. En primer lloc perquè potser ho farà Monterrey el 2007, i sobretot perquè –repeteix el que abans he dit– és hora de fugir dels grans esdeveniments. El compromís ha de ser treballar metòdicament durant deu anys –de moment– d'acord amb un programa a llarg termini. Com deia, hem de fugir de l'espectacle. Si al final de la dècada resulta que el treball ha estat tan bo que mereix un esdeveniment espe-

cial, parlem-ne. Si tan brillant ha estat la dècada, l'esdeveniment serà fàcil d'organitzar, i potser serà bo fer-ho, però l'objectiu no haurà estat un nou esclat sinó la creació d'infraestructures científiques i universitàries, i la formació de gent amb un grau d'ambició mai no assolit fins ara.

Celebro veure que darrerament alguns representants del Govern de la Generalitat s'han expressat en termes similars. Tot i que ara estic una mica al marge de la política pròpiament dita, crec poder dir que CiU no hi posarà cap entrebanc, ben al contrari, jugarà a fons aquesta carta. De fet, això significa continuar la seva política, com abans ja els he explicat, però tots plegats hem de ser ben conscients que aquesta política requereix situar ciència i recerca en un punt molt alt de les prioritats pressupostàries.

Dic això, perquè el Govern tindrà problemes pressupostaris seriosos. Convé, per tant, que sectors importants de la societat s'expressin clarament a favor d'una política científica i universitària ambiciosa i, precisament en això, una entitat com el Cercle d'Economia hi juga paper prou important.

Suports així són molt necessaris. Primer, perquè, com deia, hi haurà problemes especialment urgents, més sensibles i fins i tot més dramàtics, àdhuc electoralment més rendibles. Segon, perquè fins i tot el món econòmic –i dins de la temàtica econòmica– molt sovint tendim a posar l'accent en camps que no són la universitat, ni la ciència, ni la recerca. I tercer, perquè convindrà que en el finançament de tot això hi participi tothom: les partides ordinàries del pressupost de la Generalitat s'hauran d'incrementar, per exemple, en la inversió necessària per a fer l'R+D i, en general, les inversions més ordinàries de caràcter universitari, científic i tecnològic. A més, hi ha d'haver aportacions especials –de la Generalitat, del Govern Central, i de la UE, però també de la nostra societat i del nostre món econòmic i en general de les institucions catalanes– pel que és més pròpiament la dècada del coneixement. No s'han mobilitzat algunes empreses pel Fòrum 2004 que, reforma urbanística a banda, no pretenia directament incrementar la competitivitat de la nostra economia? I no s'han aconseguit disposicions fiscals que facilitaven molt el patrocini? Doncs bé, també s'ha d'intentar en això, perquè ara és el que més decisivament ens pot permetre fer un gran salt endavant. Ara és això molt més que cap altra cosa.

Per a qui el sorprengui que en comptes de parlar de l'Estatut o de la Constitució o de si al meu entendre el Govern –el d'aquí i el de Madrid– podrà complir els seus compromisos, o de com van les reformes socials que s'estan fent a Alemanya, a França, a Itàlia, a Holanda o a Suècia, els parli de ciència, de tecnologia i de recerca, per acabar els explicaré una anècdota.

Però abans, per tal que es pugui entendre bé, primer els anomenaré què és el que s'ha fet o s'està fent actualment en el nou Campus de Castelldefels, l'anomenat Parc Científic de la Mediterrània.

- En l'àmbit de la recerca: l'Institut de Geomàtica, l'IN3 (Internet Interdisciplinary Institute de la UOC), el Centre Tecnològic de Telecomunicacions de Catalunya (en construcció) i l'Institut de Ciències Fotòniques (en construcció).

Un gran projecte de futur: *La dècada del coneixement (2005-2015)*

- En l'àmbit acadèmic: l'Escola Politècnica Superior de la UPC (amb les especialitats de telecomunicacions i aeronàutica) i l'Escola d'Agricultura de la UB (en construcció). Tot això arrodonit per la instal·lació d'empreses del tipus Nortel Networks, Accenture i Tempos i una residència per a estudiants.

Dit això passo a l'anècdota.

Fa uns mesos la televisió va fer una sèrie sobre el paisatge amb el qual deu o dotze personatges s'identificaven més. Potser algú de vostès la va veure. Jo vaig ser el primer personatge de la sèrie. Els de la televisió em proposaven que fos un paisatge pirinenc: Querolbs o Núria. Els vaig dir que no. És molt bonic, però no és el paisatge ni de la meva infantesa i joventut, ni en el que hi tinc posada la mirada de futur. Els vaig dir:

– El meu paisatge és la cruïlla de Còrsega i Muntaner. Jo sóc un noi de l'Eixample, aquí hi vaig viure d'infant i de jove.

– Però això és un paisatge televisivament poc agraït –em digueren.

– Bé, podem anar a Premià de Dalt, on també hi he viscut de nen i de jove. Poden treure bones vistes –varen acceptar, però vaig afegir:

– Però el paisatge que ara m'interessa més és un altre. És el campus científic de Castelldefels perquè a Còrsega-Muntaner, paisatge entranyable, ja no hi podem fer gaire cosa més, i a Premià de Dalt, paisatge també entranyable, tampoc. Ens hi hem format, hi hem après a ser, i no ens en podem desenganxar, perdríem força, energia. Però el campus de Castelldefels és una altra cosa, és un espai en obres. Més que enlloc s'hi construeix futur.

Més que cap altra explicació, potser aquesta anècdota final resumeix millor que res el que els volia dir. Només em resta dir –i perdonin la repetició– que, en això, el món econòmic català hi té molt a dir i a molt a fer. Per això he volgut parlar-ne precisament aquí, al Cercle d'Economia.

↳ Si vols citar aquest document, pots fer servir la següent referència:

PUJOL, Jordi (2004). *Un gran projecte de futur: La dècada del coneixement (2005-2015)* [en línia]. UOC. [Data de consulta: dd/mm/aa] <<http://www.uoc.edu/dt/cat/pujol1104.pdf>>

Jordi Pujol i Soley Expresident de la Generalitat de Catalunya

Licenciat en Medicina per la Universitat de Barcelona. A causa de la seva destacada militància antifranquista, fou condemnat a set anys de presó el 1960, dels quals va complir dos anys i mig de condemna. Durant la dècada de 1960, va col·laborar en la creació de la Gran Enciclopèdia Catalana, així com en la creació de la Banca Catalana l'any 1962, de la qual va ser vicepresident executiu. També va col·laborar a dinamitzar infraestructures culturals i socials. L'any 1974 va passar definitivament a l'àmbit polític al fundar Convergència Democràtica de Catalunya, del qual va ser secretari general del 1976 al 1989. Després de les primeres eleccions democràtiques del 1977 i amb el restabliment de la Generalitat, Jordi Pujol va ser anomenat conseller de govern provisional de la Generalitat del 1977 al 1980. Alhora, també va ser cap del grup parlamentari de Convergència i Unió al Congrés dels Diputats de Madrid. L'any 1980 va ser elegit president de la Generalitat, càrrec que va ocupar fins el 2003, després de ser reelegit consecutivament els anys 1984, 1988, 1992, 1995 i 1999. Del 1988 al 1992 va ser vicepresident de l'Assemblea de les Regions d'Europa, institució de la qual va ocupar la presidència del 1992 al 1996. El 2003 es va retirar i va deixar el lideratge del partit. És autor de molts llibres i ha rebut títols honorífics d'institucions i governs de la Gran Bretanya, França, Bèlgica, Espanya, els Estats Units, Xile, Canadà, Portugal i Mèxic.